

Az erőd ereje

VARGA BALÁZS

DOKUMENTUM, ANIMÁCIÓS ÉS TÁNCFILMEK A 26. MEDIAWAVE FESZTIVÁLON.

A Mediawave fesztivál most már bő két és fél évtizedes működése során nevéhez illően hullámmozott és hullámszerűen fel- és lefelé, külföldi és belföldi helyszínek során át. A hosszú győri évek és egy rövidebb szombat-helyi állomásozás után egy ideje Komárom a központ, a Monostori erőd masszív labirintusos, kazamatás tere, várudvara és a Duna-parti pázsit. A Mediawave nemcsak helyszínt, de léptéket is többször váltott ez alatt a negyed évszázad alatt. A pénz mostanában kevesebb, szűkebbek a támogatások, de a lényeg ez kevésbé érinti. Mert a Mediawave karakterét nem csak az ösztönművészeti kavalkád, hanem a fesztivál közösségi jellege adja. Ez a rendezvény nem bemutat, hanem bevon. Vannak filmek, vetítések, kiállítások és persze koncertek, de ennél sokkal fontosabb, hogy együtt, fellépőt és nézőt egyszerre megtalálva, összekötve teremnek az élmények. A közönség zöme és sok fellépő évről évre visszajár. A filmes program mindig változik, de a fesztivál szlogenjévé lett közösségi együttlét stabil és biztos pont.

Ezt a sokszínűséget és befogadó változatosságot a filmes műsorból a legjobban talán a dokumentumfilm-válogatás tudja visszahangozni. Nem véletlenül „Világ-képek” ennek a programnak a címe már régóta. A megfigyelés, az utazás, a zene, a távoli tájak és az elvarázsolt hétköznapok – a kezdetek óta ezek a Mediawave dokumentumfilm felhozatalának hívszavai. Idén abesszín muzsikuskok, kambodzsai utcagyerekek, dunai hajósok, latin-amerikai tüntetők, bolíviai bányászok, erdélyi zenészek és egy ukrán zongora jelezték a kulturális dinamika-tartomány különböző pontjait. Nagyon lassú és nagyon gyors, vallomáson személyes és

mesélien eltávolító filmek értek meg egymás mellett a programban. Ygor Gama és Florencia Rovlich negyedórás protestfilmje, a *Ya* például a nemzetközi Twitter-forradalom hangulatképe volt. Nemhogy sztori, de pontosan azonosítható helyszín nélkül. Valahol, egy nagyvárosban vagyunk, feltételezhetően Latin-Amerikában, tüntetések kellős közepén. Füstbombák robbannak, mobiltelefonos vakuk villannak, nyúlfarknyi üzenetek szöveges inzertjei adják a tempót és közvetítik a tiltakozások dinamikáját. Az összecsapások, a tüntetések tömegkoreográfiája aztán mintha csak a háttérrel, a közeget adná meg – az előtérben két fiatal talál egymásra és szerelmesen táncolja körül a robajló, füstbe és villanófénybe burkolózott várost. Feszesen klipszerű, itt-ott azért megbicsakló, de nagyon szuggesztív vízió a *Ya*. Érdekes volt a következő blokkban egy másfajta, kicsit hagyományosabb közelítésű filmet látni hasonló témára. Vita Maria Drygas ugyanis az ukrán tüntetések egyik epizódját emelte ki és készített belőle egy szimbolikus, emlékező-emlékeztető dokumentumfilmet. A majdani tüntetések egyik emblémája és egyben a film címszereplője is lett az a zongora, amit eredetileg a kijevi főtéren a barikádba akartak beépíteni, de aztán inkább mégis eredeti funkcióját teljesíthette ki az ostrom alatt álló tér közepén. A tüntetők táborát ékesítő zongorán zenészek és egyszerű rajongók egyaránt eljátszották a maguk darabjait. Az összeszabált fadobogóra állított, ukrán nemzeti színekre festett zongora magától értetődően vált az ellenállás, a lázadás és a közösségi élményként átélte és felmutatott kulturális (ön)azonosság szimbólumává. Ami bő ötven évvel ezelőtt, Szabó István etűdjében, a *Koncertben* játékos-

szimbolikus ötlet volt (hogyan terem egy zongora közösséget), az Vita Maria Drygas filmjében szuggesztív, demonstratív kortárs példázattá vált.

A nyíltan politizáló, aktivista filmek mellett természetesen a csendesebb, békésebb, visszafogottabb alkotások, a kiszolgáltatottak sorstörténeteit bemutató hétköznapi politikával (vagy a hétköznapok politikájával) élő filmek is fontos pillérei voltak a programnak. Ilyen volt Benjamin Colaux és Christopher Yates figyelmes és drámai dokumentumfilmje, az Andok fenséges magaslatait, illetve a kiszolgáltatott, gyilkos fizikai munka mélységeit megmutató *Reveka*. A film Bolívia egyik legrégebbi, egy család által koncesszióban üzemeltetett bányáját, az emberevőnek is nevezett Cerro Rico-t, illetve az itt zajló kegyetlen, ősi munkát tárja elénk. Modern gépeknek itt nyoma sincs, majd minden, az alagútásás, a csillék mozgatása kézzel, emberi erővel zajlik. Kemény, kortárs dokumentumfilm-ballada a *Reveka*, az archaikus, tradicionális és ősi munkát, az embernek a természettel folytatott örök gyűrközését idealizálástól mentesen próbálja bemutatni. Hasonló témában nyugodalmasabb, mert veszélytelenebb megfigyelő dokumentumfilm volt Somogyvári Gergő kétrészes *Felső-Duna* útifilmje. Kétszer két óra a Dunán keresztül-kasul, fel- és lefelé végigutazó tengeri hajósok életéről – első hallásra ingerszegénynek és unalmasnak tűnik ez a téma. Pedig épp a nagyon csendes, visszafogott struktúrában, az egyszerű munkafolyamatok nyomán követésében és a hajók fedélzetéről elénk táruló látvány követésében van az ereje. Arcokat, életeket, helyzeteket mutat meg, de ennél még szebb és még több, ahogy szinte meditatív hangulatot tud teremteni egy olyan, végtelenül prózai esemény dokumentálása során is, mint az egyik utazás során épp gabonasilóként használt hajófenék kiürítésének és kitarításának jelenete. Mindebben nagyon sokat köszönhet Barabás Lőrinc kísérőzenéjének is. A *Felső-Duna* egyszerű és művészi konceptfilm, ingyeneknek való, kiválóan passzol a Mediawave közegéhez.

Hiszen a fesztivál ösztönművészeti jellege, zenei, színházi, filmes performanszai és performatív karaktere gyakran magától értetődően köszön vissza a filmprogramban is. A táncfil-

mek, illetve a zenei dokumentumfilmek mindig is előkelő helyet foglaltak el a Mediawave műsorrendjében. Idén sem volt ez másképp. A táncfilm kategóriába ugyan belekeveredett több olyan érdekes és izgalmas rövidjátékfilm is, amelynek csak annyi volt a köze a „táncfilmhez”, hogy táncosokról szóltak (de hát pont a Mediawave nem a kategóriák szigorú határaitól, hanem azok lendületes elmosásáról híres). Szűcs Réka kísérleti táncröportionja (*Vadlovak*), Batarita heterogén terekre és vörös-fekete színekre komponált tánc-mozgásmunkája (*Vízsepp a hal szemében*), vagy a vízpartra, illetve a víz sodrára és a tutaj billegő, ingatag színpadára koreografált két külföldi táncfilm, a *Törés* és a *Mélység* elég pontosabban mutatta, hogy miért és miként tud a táncfilm a kortárs mozgóképkultúrában a kísérletezés terepe lenni. A zenei dokumentumfilm kulturális-társadalmi erejét szintén részben a hazai alkotások mutatták meg, hiszen több, már tévékből és más egyedi vetítésekből ismert magyar dokumentumfilm, így Lévai Balázsnak a Csík zenekar és a Quimby-feldolgozások nyomába eredő

portréja (*Engedem, hadd menjen*), illetve Almási Tamás filmje a zeneiskolába kerülő zenei östehetségű cigányfiúról, a *tititá* is szerepelt a versenyben. Ahogy egy nem zenei, hanem más terepen megélt, kiküzdött kitöréstörténet, Hörcher Gábor sokszoros díjnyertes roma rally portréja, a *Drifter* is. Ezek a filmek, és persze a dokumentumfilm verseny fődíját elnyerő *Seb*, Nagy Dénes minimalista, figyelmesen drámai portréja három önbeszű nő traumatikus élettörténetéről, mutatják, hogy a kortárs magyar dokumentumfilm sok szempontból (t)rendben van: oda tud figyelni az itt-és-mostra, és közben párbeszédképes a nemzetközi tendenciákkal is.

Szerencsére ugyanez elmondható a kortárs magyar animációról is, amely szintén markánsan jelen volt a Mediawave-en. Az animációs rövidformát a humora, a groteszk iránti nyitottsága, színes vizuális kavalkája az egyik leginkább közönségszerető műfajjá teszik – igazi, magától értetődő fesztiválkedvencé. Az idejestrán többek között a *Dji, a halál*

Benjamin Colaux és Christopher Yates: Reveka

utazik című fekete humorú kalózfilm, az iráni *Kocka* egyszerű filozofikus tanmeséje, a lengyel *Teremtések* gyönyörű képekre komponált tárgykvívgásos groteszk szerelmi története, illetve a díjnyertes orosz *Egy anyáról* című film minimalista grafikájú, univerzalisztikus teremtés és élet-halál története vitte a prímet.

A komáromi Monostori erőd tökéletes metaforája a Mediawave helyzetének. Ha akarom, határokon átvívelő összeművészeti mustra, a kulturális sokszínűség magától értetődő mintáival. Archaikus és modern, népi, plebejus, szabad- és szabadságelvű. Heterotóp tér a mai magyar miliőben. Ha akarom, végvár, egy saját erejét, kreativitását közösen felfedező és élvező közösség menedék- és találkozási helye. Befogad és kinyit. Várba zárva, de a folyóparton. Nyitva kultúrákra, értékekre, másságra és (ön)azonosságra. A Mediawave joggal használja most már egy ideje magára a Tartóshullám elnevezést. Ez a megértő és befogadó hullám igazán elérhetne más, a fesztiválon kívüli területeket is. •